

Szalai Piroska – Varga Mátyás Zsolt

Strukturális szintugrás és reziliencia: A magyar gazdasági modell makrogazdasági értékelése a polikrízisek korában (2010–2025)

Structural Leap and Resilience: Macroeconomic Assessment of the Hungarian Economic Model in an Era of Polycrises

Összefoglalás

A tanulmány a magyar gazdaságpolitika 2010 és 2025 közötti teljesítményét vizsgálja a legfrissebb nemzetközi szakirodalom – többek között a Draghi-jelentés és a „Leader Value Added” módszertan – tükrében. A szerzők makrogazdasági adatokra támaszkodva mutatják be, hogy a 2010-es fordulat nem csupán korrekció, hanem sikeres strukturális szintugrás volt, amely a munkaalapú társadalom kiépítésével és a családbarát adórendszerrel tartós felzárkózási pályára állította az országot. Az elemzés rávilágít, hogy a foglalkoztatás egymillió fővel történő bővülése és a reálkeresetek dinamikus emelkedése révén Magyarország ledolgozta a 2010 előtt felhalmozott versenyhátrányait. A dolgozat összehasonlítja a 2008-as és a 2020 utáni válságkezelést, bizonyítva, hogy az unortodox, szuverenitásra és konnektivitásra építő intézkedések – mint a rezsivédelem, a szektorális adók vagy a beruházásösztönzés – hatékonyan tompították a külső sokkokat. A vizsgálat eredményei igazolják, hogy a magyar modell a polikrízisek korában is reziliens maradt, biztosítva a társadalmi stabilitást és az uniós átlaghoz való közeledést.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: E65, J08, I31, O47, H24

Kulcsszavak: növekedés, foglalkoztatás, munkanélküliség, reálkeresetek, életkörülmények, AROPE, államadósság

SZALAI PIROSKA miniszterelnöki főtanácsadó, a Nemzeti Köszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Gazdaság és Versenyképesség Kutatóintézetének munkatársa (e-mail: piroska.szalai@gmail.com); VARGA MÁTYÁS ZSOLT a Makovecz Campus Alapítvány Collegium Professorum Hungarorum kutatója, valamint a Nemzeti Köszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Karának Széll Kálmán Állampénzügyi Kutatóműhelyének junior kutatója (e-mail: matyas.varga@gmail.com).

Summary

This study examines the performance of Hungarian economic policy between 2010 and 2025 in light of the latest international literature, including the Draghi Report and the “Leader Value Added” methodology. Relying on macroeconomic data, the authors argue that the 2010 turnaround was not merely a correction but a successful structural upgrade, which placed the country on a sustainable convergence path through the establishment of a work-based society and a family-friendly tax system. The analysis highlights that, through an increase in employment of one million and a dynamic rise in real earnings, Hungary has narrowed the competitive disadvantages accumulated prior to 2010. The paper compares the crisis management of 2008 with that of the post-2020 period, showing how unorthodox measures built on sovereignty and connectivity—such as the implementation of the utility cost reduction programme to protect household energy bills, sectoral taxes, and investment promotion—effectively mitigated external shocks. The results confirm that the Hungarian model has remained resilient even in the era of polycrises, ensuring social stability and continued convergence toward the EU average.

Journal of Economic Literature (JEL) codes: E65, J08, I31, O47, H24

Keywords: growth, employment, unemployment, real wages, living conditions, AROPE, public debt

„Az utóbbi ötven év minden tapasztalata azt igazolja, hogy a gazdasági sikereknek kettős alapja a szellemi tőke és a lakosság optimizmusa.”
(Kopátsy Sándor)

BEVEZETÉS

A magyar gazdaságpolitika elmúlt másfél évtizede, a 2010 és 2025 közötti időszak nem csupán egy naptári korszak, hanem egy lezajlott gazdaságtörténeti paradigmaváltás krónikája is. Másfél évtized távlatából már rendelkezésünkre áll az a kellő időbeli perspektíva és adatmennyiség, amely lehetővé teszi, hogy a napi politikai csatározások zaján túllépve, objektív makrogazdasági mutatók tükrében vonjunk mérleget. Dolgozatunk elkészítését elsősorban az a szakmai igény vezérelte, hogy a nemzetközi szakirodalom legfrissebb – többek között a növekedésméletet és a jóléti méréseket új alapokra helyező – eredményeivel vessük össze a magyar modell teljesítményét. Különös aktualitást ad elemzésünknek a Mario Draghi által 2024-ben publikált, az Európai Unió versenyképességéről szóló jelentés, amely számos ponton igazolja vissza utólag a magyar gazdaságpolitika „unortodoxnak” bélyegzett lépéseit, melyeket véleményünk szerint helyesebb innovatívnak hívni.

Elemzésünk során arra kerestük a választ, hogy a magyar gazdaság 2010 utáni felívelése mennyiben tudható be a kedvező globális konjunktúrának, és mennyiben a tudatos kormányzati beavatkozások, azaz a politikai vezetés hozzáadott értékének (Leader Value Ad-

ded). Vizsgálatunk fókuszában az áll, hogy a munkaalapú társadalom kiépítése, a családbarát adórendszer és a szuverén gazdaságpolitikai döntések hogyan formálták át Magyarország növekedési potenciálját, munkaerőpiaci helyzetét és a lakosság életkörülményeit. Választ kerestünk arra is, hogy a 2008-as válságkezelés és a 2020 utáni polikrízisek (pandémia, háború, energiaválság) alatti magyar válaszreakciók hatékonysága között milyen minőségi különbségek fedezhetők fel.

Eredményeink azt mutatják, hogy a 2010-es fordulat nem csupán korrekció, hanem strukturális szintugrás volt. Az adatok igazolják, hogy míg a 2010 előtti időszak vezetése mérhetően visszahúzta a régiós trendekhez képest az ország teljesítményét, addig a 2010 utáni kormányzás szignifikáns pozitív hozzáadott értéket képviselt. A munkaerőpiaci expanzió – az egymillió új munkahely megteremtése és a reálkeresetek tartós emelkedése – olyan társadalmi stabilitást és rezilienciát eredményezett, amely lehetővé tette, hogy a magyar gazdaság a közelmúlt sokkjait a korábbinál jóval kisebb áldozatokkal vészelje át. A számok nyelven ez azt jelenti, hogy Magyarország nemcsak ledolgozta a 2010 előtt felhalmozott hátrányait, de a munkaalapú gazdaság és a konnektivitás stratégiájával a régió egyik legversenyképesebb, válságálló szerkezetét hozta létre.

SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

*A növekedési paradigmák, a méréselméleti fordulat
és a politikai vezetés szerepe a 21. századi gazdaságpolitikában*

A magyar gazdaságpolitika 2010 és 2025 közötti pályájának értékelése nem végezhető el a globális világ gazdasági erőter átrendeződése, a növekedés- életkörülmények- és jólétmérés módszertani vitái, valamint a politikai vezetés gazdasági teljesítményre gyakorolt hatásának ökonometria vizsgálatával nélkül. Jelen fejezet célja, hogy szintetizálja azon releváns nemzetközi szakirodalmi forrásokat, amelyek elméleti keretet biztosítanak a vizsgált tizenöt év innovatív lépéseinek, a munkaalapú társadalom koncepciójának, valamint a „gazdasági semlegesség” új doktrínájának értelmezéséhez. Az áttekintés négy fő pillérre támaszkodik: (1) az Európai Unió versenyképességi válsága és a geoökonómiai blokkosodás irodalma; (2) a GDP-alapú, jövedelem- és fogyasztásalapú mérés kritikája és az életkörülmények komplex indikátorának térnyerése; (3) az egyéni vezetői teljesítmény (Leader Value Added) mérhetősége; valamint (4) a munkaerőpiaci sűrűlődések (Search and Matching) elmélete.

A versenyképességi deficit és a geoökonómiai adaptáció kényszere

A 2008-as pénzügyi válságot követő időszak rávilágított a fejlett nyugati gazdaságok – és különösen az Európai Unió – növekedési modelljének strukturális korlátaira. Mario Draghi (2024) átfogó jelentése az európai versenyképességről nem csupán egy helyzetértékelés, hanem a szakirodalomban évek óta jelenlévő „szekuláris stagnálás” (secular stagnation) hipotézisének intézményi beismerése. Gordon (2016) és Summers (2014) már korábban rámutattak, hogy a demográfiai ellenszél, a termelékenység növekedésének lassulása és a technológiai adaptáció

elégtelensége miatt a nyugati gazdaságok növekedési potenciálja tartósan alacsonyabb szintre került.

A Draghi-jelentés azon megállapítása, miszerint az EU globális GDP-ből való részesedése drasztikusan csökkent az USA-val és Kínával szemben, szorosan illeszkedik Van Ark et al. (2008) korábbi kutatásaihoz, amelyek a termelékenységi szakadékot az IKT-szektorba történő alacsonyabb beruházási rátával és a lassabb technológiai diffúzióval magyarázták. Ebben a kontextusban a magyar kormányzat által hirdetett „gazdasági semlegesség” és a blokkosodás elutasítása nem politikai szlogenként, hanem a Rodrik (2018) által leírt hiperglobalizáció utáni világgazdasági rendre adott racionális válaszként értelmezhető. A szakirodalom, különösen Baldwin (2016) a globális értékláncok (GVC) „nagy szétválásáról” (great unbundling) ír, ahol a közepes jövedelmű országok számára a kitörési pontot a konnektivitás fenntartása jelenti. Khanna (2016) „konnektográfia” elmélete alátámasztja, hogy a modern versenyképesség kulcsa az infrastrukturális és kereskedelmi hálózatok metszéspontjában való elhelyezkedés, ami igazolja a keleti és nyugati tőke egyidejű vonzására építő stratégiát.

A „fogyasztási paradoxon”: Miért torzítanak a nyers kiadási adatok?

A gazdaságpolitikai sikeresség megítélésének egyik legkritikusabb területe a mérőszámok kiválasztása. Bár a közbeszédben gyakran hivatkoznak a háztartások végső fogyasztási kiadásaira (HFCE) mint a szegénység proxy-változójára, a modern közgazdaságtani szakirodalom rámutat ezen megközelítés súlyos torzításaira. Stiglitz, Sen és Fitoussi (2009) jelentése hangsúlyozza: a fogyasztási kiadások szintje nem azonos a jóléttel (well-being). Sőt, bizonyos esetekben az alacsonyabb monetáris fogyasztás magasabb életszínvonalat és biztonságot takarhat.

A szakirodalom három fő csatornát azonosít, ahol a nyers fogyasztási adatok félrevezetőek lehetnek Magyarország és a nyugat-európai államok összehasonlításakor:

1. Természetbeni társadalmi juttatások és adminisztrált árak: A Stiglitz-jelentés kiemeli a „természetbeni társadalmi transzferek” (Social Transfers in Kind – STiK) szerepét. Ha egy állam – mint Magyarország a rezsicsökkentés, az ingyenes tankönyvek vagy a kedvezményes tömegközlekedés (vármegyebérlet) révén – alacsonyan tartja a létfenntartási költségeket, az statisztikailag csökkenti a háztartások nominális fogyasztási kiadásait, miközben a rendelkezésre álló reáljövedelmet és a hasznosságot növeli. Deaton (2010) érvelése szerint, ha a lakosság piaci áron kénytelen energiát vagy szolgáltatást vásárolni, a GDP és a fogyasztás nő, de a jólét csökkenhet („kényszerfogyasztás”).

2. Imputált bérleti díj és lakástulajdon: Az OECD (2013) vagyonszisztematikai irányelvei rámutatnak a lakásbérleti piacok szerkezeti eltéréseiből fakadó mérési hibákra. Magyarországon a 90% feletti saját tulajdoni hányad azt jelenti, hogy a háztartások nagy része nem fizet bérleti díjat, ami „fogyasztásként” jelenne meg a statisztikákban (szemben például Németországgal, ahol az albérleti díjak jelentősen megemelik a fogyasztási mutatót). A saját ingatlan azonban vagyon (wealth stock), ami hosszú távú biztonságot nyújt, szemben a bérleti díjjal, ami folyó kiadás (flow).

3. Megtakarítás vs. fogyasztás: A Modigliani-féle életciklus-hipotézis és a Friedman-féle permanens jövedelem elmélet alapján a fogyasztás visszafogása és a magas megtakarítási ráta

(amelyben Magyarország 2023-ban uniós éllovas volt) nem szegénységre, hanem tudatos jövőtervezésre és tartalékképzésre utal. Ezzel szemben a negatív megtakarítási rátával párosuló magas fogyasztás (pl. Románia, déli tagállamok) a fenntarthatatlan eladósodás jele lehet.

Ezen torzítások miatt a szakirodalom a fogyasztás helyett az anyagi deprivációs mutatókat és a vagyoni helyzetet tekinti mérvadónak. Guio et al. (2016) és az Eurostat módszertana szerint a súlyos anyagi nélkülözésben élők arányának drasztikus csökkenése (Magyarországon 2010 óta számos területen több millió fővel) pontosabb indikátora az életkörülmények változásának, a társadalmi felzárkózásnak, mint a vásárlóerő-paritáson mért fogyasztási kosár.

A politikai vezetés kauzális hatása: A „Leader Value Added”

A szakirodalom egyik legizgalmasabb területe annak vizsgálata, hogy a makrogazdasági eredmények mennyiben tulajdoníthatók a külső környezetnek (globális konjunktúra), és mennyiben az adott politikai vezetés minőségének. Jones és Olken (2005) úttörő tanulmánya bizonyította be először robusztusan, hogy a vezetők személye (idioszinkratikus hatás) szignifikáns hatással van a növekedésre, különösen az intézményileg kevésbé konszolidált vagy átmeneti gazdaságokban.

Ezt a kutatási irányt fejlesztette tovább Easterly és Pennings (2020), akik a „Leader Value Added” (vezetői hozzáadott érték) módszertanával képesek voltak kiszűrni a globális és regionális trendeket, hogy izolálják az egyes vezetők egyéni teljesítményét. Módszertanuk a vállalati menedzsmentből és az oktatásgazdaságtanból ismert hozzáadottérték-modelleket adaptálta makroszintre. Easterly és Pennings (2020, 2025) empirikus eredményei a magyar gazdaságtörténet szempontjából megkerülhetetlenek: elemzésük szerint Gyurcsány Ferenc miniszterelnöksége alatt (2004–2009) a magyar gazdaság teljesítménye olyan mértékben maradt el a régiós és globális trendektől (vö. a visegrádi országok akkori szárnyalása), amely alapján a vizsgált globális minta negyedik legrosszabb vezetői teljesítményét nyújtotta. Ez az adat azért kritikus fontosságú, mert cáfolja azt a narratívát, miszerint a 2008-as magyar összeomlás kizárólag a külső válság következménye lett volna; a modell szerint a negatív eltérés jelentős része a „vezetői minőség” (policy decisions) számlájára írható. Ezzel szemben a 2010 utáni konszolidáció a szakirodalom szerint (Alesina et al., 1996; Drazen, 2000) a politikai stabilitás és a fiskális fegyelem helyreállítása révén pozitív növekedési pályát alapozott meg.

Munkaerőpiaci súrlódások és a munkaalapú társadalom modellje

A 2010-es kormányváltás egyik központi ígérete a segélyalapú rendszer helyett a munkaalapú társadalom kiépítése volt. Ennek elméleti háttérét legpontosabban a 2010-ben közgazdasági Nobel-díjjal kitüntetett Peter Diamond, Dale Mortensen és Christopher Pissarides által kidolgozott DMP-modell (Search and Matching Theory) adja meg.

A DMP-modell rávilágít arra a paradoxonra, amely a 2010-es években jellemezte a magyar gazdaságot: hogyan létezhet egyidejűleg munkanélküliség és betöltetlen álláshely (munkaerőhiány). A modell szerint a munkaerőpiacot nem a walrasi egyensúly, hanem keresési és illeszkedési súrlódások (frictions) jellemzik. Pissarides (2000) rámutat, hogy strukturális át-

alakulások idején a képzettségi és földrajzi eltérések (mismatch) miatt növekszik a betöltetlen állások száma. A magyar közfoglalkoztatási programok és a szigorított segélyezési rendszer a szakirodalom tükrében a „rezervációs bér” (reservation wage) csökkentésére és a munkaerőpiaci hiszterézis – a tartós munkanélküliség okozta készségvesztés – elkerülésére tett kísérletként értelmezhető (Blanchard & Summers, 1986). Boeri és van Ours (2008) kutatásai igazolják, hogy az aktív munkaerőpiaci eszközök (ALMP) megfelelő kalibrálása növelheti a részvételi rátát.

A jelenlegi helyzetben Acemoglu és Restrepo (2018) automatizációra és demográfiára vonatkozó tézisei válnak irányadóvá: öregedő társadalmakban (mint Magyarország) a tőkeintenzív beruházások és a munkaerő-kínálat mesterséges bővítése nélkül a növekedés szükségszerűen lassul. A Draghi-jelentés is megerősíti, hogy a szűkös munkaerőpiac (tight labor market) az EU versenyképességének egyik fő gátja, így a magyar „full employment” politika – bár inflációs kockázatokat hordoz (Phillips, 1958; Friedman, 1968) – a potenciális kibocsátás maximalizálását szolgálja.

Összegezve:

Az áttekintett szakirodalom alapján megállapítható, hogy a 2010 és 2025 közötti magyar gazdaságpolitika egy olyan globális környezetben valósult meg, ahol a hagyományos növekedési modellek és a kizárólag fogyasztásalapú mérőszámok érvényessége megkérdőjeleződött. A Stiglitz et al. (2009) által javasolt indikátorváltás (juttatások, vagyon, biztonság figyelembevétele), a Draghi (2024) által diagnosztizált európai versenyképességi sokk, valamint az Easterly és Pennings (2020) által számszerűsített korábbi vezetői kudarcok együttesen jelölik ki azt a koordináta-rendszert, amelyben a magyar „unortodoxia”, a munkaalapú társadalom és a gazdasági semlegesség törekvései értelmezhetővé válnak. A tanulmány további részeiben ezen elméleti alapokra építve vizsgáljuk a konkrét makrogazdasági adatokat.

HELYZETKÉP: HONNAN HOVA JUTOTTUNK?

A 2010-ben bekövetkezett gazdaság- és társadalompolitikai fordulat három stratégiai pillérre épült. Elsőként a fókusz a munkanélküliség passzív, segélyezésen alapuló kezeléséről a munkára helyezte át. A cél a munkaalapú társadalom kiépítése volt, amelyben a segély helyett minden munkaképes ember számára a munkavégzés lehetőségét kínálja az állam. Másodszorban meghirdette a családbarát kormányzást, amely szakított azzal a gyakorlattal, hogy a családok ügye csupán a szociálpolitika egyik alrendszere legyen; a kormányzati filozófia központi elemévé tette, hogy a gyermekvállalás ne járjon anyagi hátránnyal. Harmadrészt az életkörülmények érdemi javítását, a középosztály szélesítését és a szegénység radikális csökkentését tűzte ki célul.

A kiindulópont drámai volt: 2010-ben a lakosság, a vállalati szektor és az önkormányzatok is mély recesszióval küzdöttek. A háztartások jelentős része devizahitel-csapdába került, a reálkeresetek szintje zuhant, a munkanélküliség a rendszerváltás környéki kritikus szinteket közelítette, a szegénység vagy társadalmi kirekesztettség kockázata pedig a lakosság harmadát

fenyegette. Az államcsőd közeli helyzetet jól illusztrálja, hogy a GDP-növekedés öt éves átlagban is negatív tartományban mozgott, az önkormányzatok eladósodtak, a költségvetés hiánya elszállt, az államadósság pedig a 2002-es 55,6 százalékról 80,2 százalékra ugrott.

A 2010-es fordulat eredményeként 2020-ra Magyarország számos makrogazdasági mutató tekintetében az Európai Unió élvonalába, illetve a leggyorsabban javuló teljesítményt nyújtó tagállamok közé került. Bár a Coviddal induló, majd a háborúval és energiaválsággal folytatódó polikrízises időszak korábban nem látott kihívásokat hozott, a magyar gazdaság alapjait – a magas foglalkoztatást, a reálkeresetek emelkedő trendjét és az életkörülmények stabilitását – sikerült megőrizni.

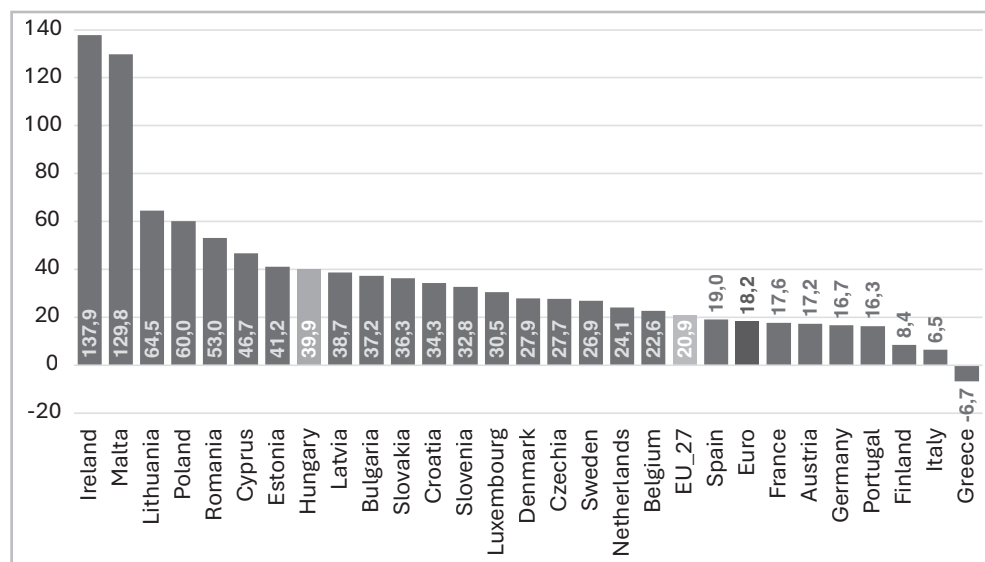
Vizsgáljuk meg részletesen az egyes területeket!

Növekedés

A gazdasági fejlődés elsődleges indikátora a GDP volumennövekedése. A 2010 és 2024 közötti tizenöt évben a magyar gazdaság közel 40 százalékkal bővült, ami az uniós átlag duplája. Ez a teljesítmény a tagállamok rangsorában a 8. legmagasabb, a visegrádi országok (V4) összehasonlításában pedig – Lengyelország után – a második legjobb eredmény.

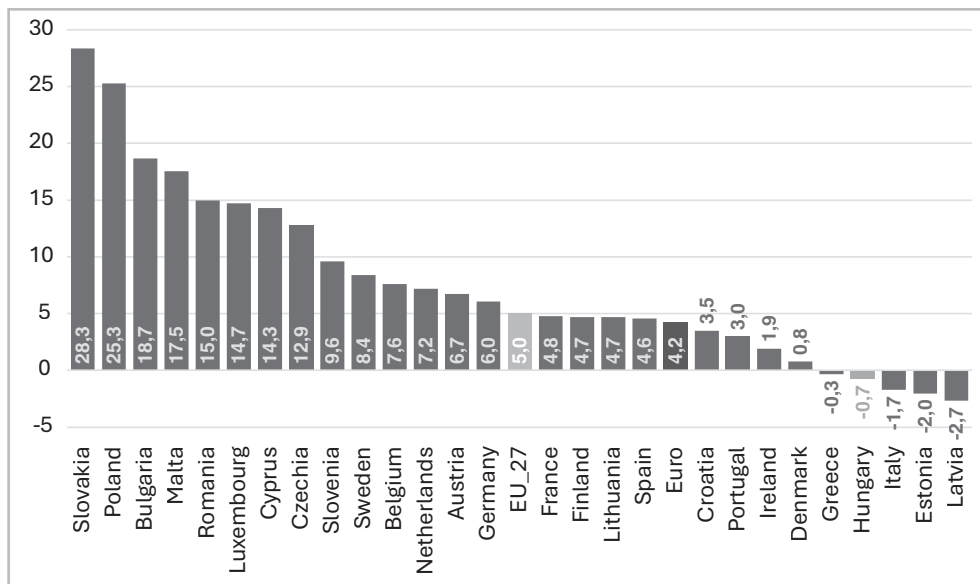
Ez a teljesítmény különösen annak fényében értékelődik fel, hogy az uniós csatlakozást követő fél évtizedben (2005–2010) a magyar GDP volumene csökkent, amivel az uniós sereghajtóik közé szorultunk. Abban az időszakban minden régiós versenytársunk leghagyott bennünket: a V4-ek közül Szlovákia az első, Lengyelország a második, Csehország pedig a nyolcadik legjobb növekedést produkálta az unióban.

1. ábra: GDP volumen növekedés 2010–2024 (%)

Forrás: Eurostat; saját ábra

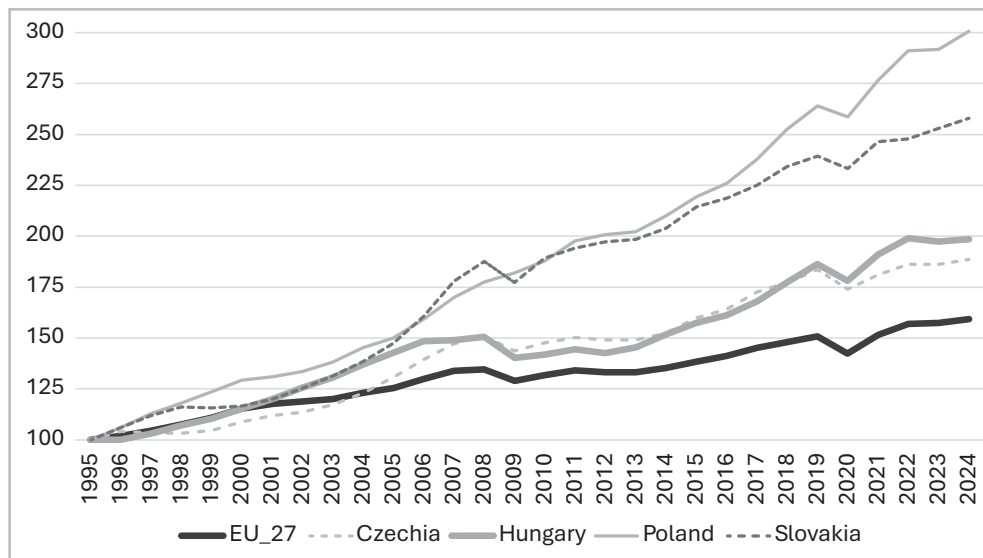
2. ábra: GDP volumen növekedés 2005–2010 (%)

Forrás: Eurostat; saját ábra

A két korszak közötti kontrasztot látványosan igazolja Easterly és Pennings (2020, 2025) „Leader Value Added” (vezetői hozzáadott érték) modellje. A módszertan szerint Gyurcsány Ferenc kormányzása alatt a vezetés hozzáadott értéke negatív volt – azaz fékezte a növekedést –, ezzel szemben Orbán Viktor időszaka alatt jelentősen pozitív, vagyis a kormányzati döntések mérhető többletnövekedést eredményeztek. A modell számításai alapján az 1950 és 2010 közötti időszakot vizsgálva a korábbi miniszterelnök teljesítménye globálisan is a négy legrosszabb egyike.

3. ábra: GDP volumen növekedés (% , 1995=100%)

Forrás: Eurostat; saját ábra

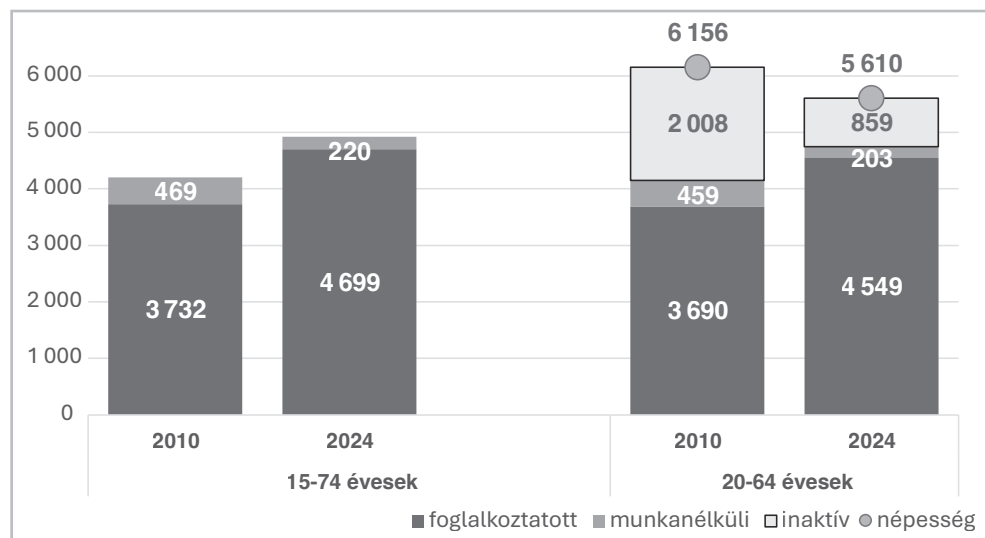
Bár a magyar gazdaság növekedési dinamikája az utóbbi időszakban a szakmai viták keresztüztübe került – tekintve, hogy a 2023–2025-ös periódus teljesítménye elmarad a megelőző évtizedben megszokott ütemtől, valamint a visegrádi régió átlagától –, az adatok értékelésekor elengedhetetlen a szélesebb konjunkturális kontextus vizsgálata. Az Európai Unió egészét sújtó gazdasági stagnálás hazánk teljesítményét is behatárolta: míg az unióban 2023-ban 13, 2024-ben pedig 5 tagállam kényszerült recesszióval szembenézni, addig Magyarország 2024-ben és 2025-ben is a pozitív tartományban maradt, még ha a bővülés mértéke egy százalék alatt alakult is. A technikai recesszió elkerülésében és a gazdasági aktivitás fenntartásában kulcsszerepet játszott a lakossági fogyasztás, amely a stagnáló GDP-adatok ellenére is tartós bővülést mutatott.

A magyar gazdaság ciklikus pozícióját alapvetően határozza meg a német és osztrák piacok felé fennálló, a többi V4-országénál magasabb exportkitettség. Ezen kulcsfontosságú felvevőpiacok gyengélkedése a magyar növekedési potenciált is erősebben fékezi. A tartósan magasabb növekedési pályára való visszatérés feltétele ezen egyoldalú függőség oldása és a külgazdasági kapcsolatok diverzifikálása, ami összhangban áll a kormányzat által meghirdetett gazdasági semlegesség és konnektivitás stratégiájával. A Magyar Nemzeti Bank 2026-ra vonatkozó előrejelzése 2–3 százalék közötti (2,4 százalékos) GDP-bővülést prognosztizál, ami a hároméves lassulási periódust követő induló felívelést jelezheti. Ennek hajtóereje elsősorban a reálkeresetek emelkedésén alapuló belső fogyasztás. Ezen előrejelzés megvalósulásának azonban elengedhetetlen feltétele a jelenlegi, foglalkoztatás-központú gazdaságpolitika és az ösztönző hatású egykulcsos személyi jövedelemadó rendszer fenntartása; egy esetleges progresszív adóztatásra való áttérés a fogyasztás visszaesését és a gazdaság recesszióba süllyedését kockáztatná.

Foglalkoztatás

A 2010 és 2024 közötti időszakban a magyar munkaerőpiac történelmi léptékű fordulaton ment keresztül. A 15–74 éves korosztályban a foglalkoztatottak létszáma közel egymillió fővel bővült, amire korábban sosem volt példa Magyarországon. E növekményből mintegy 250 ezer fő a munkanélküliségből tért vissza, míg a bővülés meghatározó, nagyobbik hányadát az inaktivitás csökkenése adta. Manapság jóval kisebb arányban szorulnak ki az inaktívok közé a nyugdíjkorhatár elérése előtt a honfitársaink, mint 2010-ben. Ennek eredményeként a foglalkoztatottság szintje történelmi csúcsra emelkedett, a jelenlegi foglalkoztatási szint magasabb a Kádár rendszer legjobb értékénél is.

4. ábra: A népesség munkaerőpiaci státusz szerinti megoszlásának változása (ezer fő)

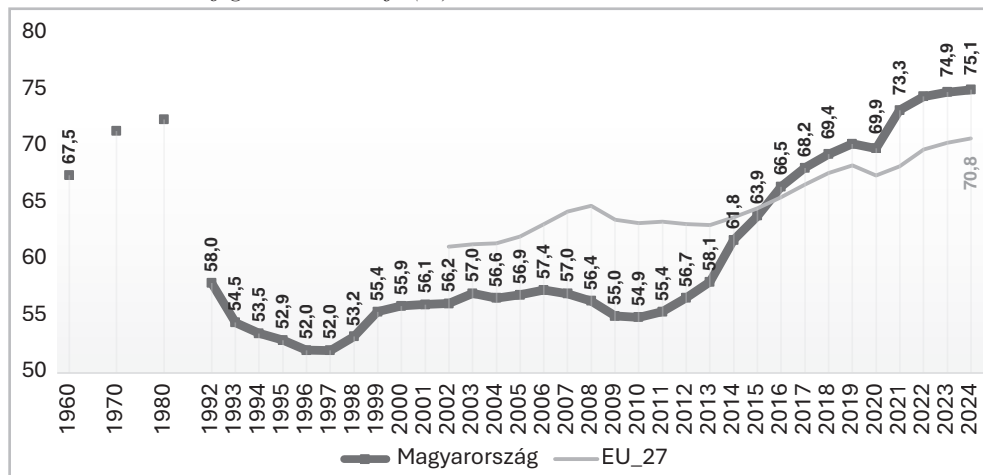

Forrás: Eurostat; saját ábra

Ezt az eredményt különösen felértékeli a kedvezőtlen demográfiai háttér. A munkaerőpiacon legaktívabb, 20–64 éves korcsoport létszáma másfél évtized alatt több mint félmillió fővel csökkent a természetes fogyás következtében. A „Bokros-csomag” idején született, jelenleg a húszas éveikben járó generációk létszáma ugyanis jelentősen elmarad a nyugdíjba vonulókétól. Bár a nemzetközi vándorlási egyenleg minden évben pozitív volt, ez önmagában nem tudta ellensúlyozni a népességfogyást, így a foglalkoztatás bővülése kizárólag az aktivitás érdemi, minden korábbi várakozást felülmúló javulásának köszönhető.

A munkahelyteremtés döntő részben a belföldi, elsődleges munkaerőpiacon valósult meg. A közfoglalkoztatottak száma a 2010-es 75 ezer főről 2024-re 60 ezerre mérséklődött, miközben a hazánkban élő, de külföldre ingázók száma 50 ezerről 107,6 ezerre emelkedett. A növekedés motorja egyértelműen a versenyszféra volt, amit jól mutat, hogy a költségvetési szférában foglalkoztatottak létszáma ugyanezen időszak alatt 57,6 ezer fővel csökkent.

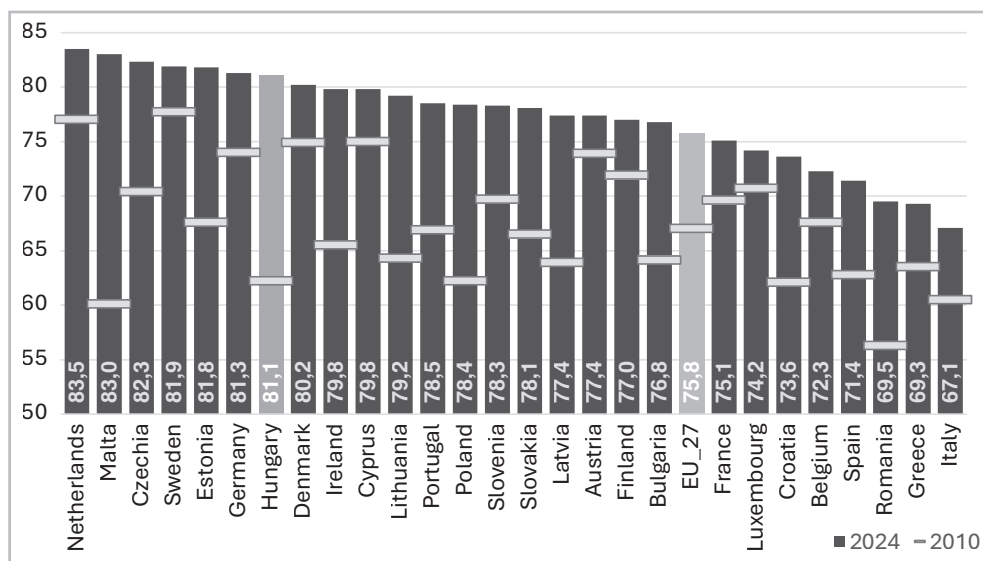
5. ábra: 15-64 évesek foglalkoztatási rátája (%)

Forrás: ILO, Eurostat; saját ábra

A 15–64 évesek foglalkoztatási rátája 2021 óta meghaladja a magyar gazdaságtörténet bármely korábbi – a rendszerváltás előtti időszakot is beleértve – szintjét, 2016 óta pedig az uniós átlag felett teljesít. A területi felzárkózás sikerét jelzi, hogy az Európai Unió közel 250 régiója közül a legnagyobb mértékű, 2010 és 2024 közötti növekedést az Észak-alföldi és az Észak-magyarországi régió érte el egész Európában. Vármegyei szinten Hajdú-Bihar, Veszprém és Borsod-Abaúj-Zemplén mutatta a legdinamikusabb javulást.

6. ábra: 20-64 évesek foglalkoztatási rátája (%)

Forrás: Eurostat; saját ábra

A munkaerőpiac minőségi szerkezete is jelentősen erősödött. A 20–64 éves korcsoportban a foglalkoztatási ráta már meghaladja a 80 százalékot, amivel Magyarország az unió 7. legjobban teljesítő tagállama, Németországhoz hasonló szinten áll. Míg 2010-ben e téren a sereghajtók egyike voltunk, azóta Málta után a második legnagyobb javulást értük el a tagállamok között. Különösen látványos az 55–64 éves korosztály aktivitásának bővülése: rátájuk a 2010-es 33,6 százalékról 70,4 százalékra ugrott. A nők esetében 2019 óta a legnagyobb, a 2010-es bázishoz viszonyítva pedig – Csehország után – a második legnagyobb javulást értük el. A 6 év alatti gyermeket nevelő nők foglalkoztatási rátája nálunk nőtt a legdinamikusabban: a 2010-es 32,2 százalékról 75,4 százalékra, ami ma már jelentősen meghaladja a 68,3 százalékos uniós átlagot.

A mennyiségi bővülés a humántőke minőségi javulásával párosult. 2024-ben a 20–64 éves korosztályban a felsőfokú végzettségűek foglalkoztatási rátája 91 százalékkal az egész unióban a legmagasabb volt. A középfokú végzettségűek rátája (80,5%) a hatodik, a legfeljebb alapfokúaké (59,9%) a tizedik helyre lépett előre. Ezzel párhuzamosan kedvezően változott a munkaerő képzettségi szerkezete: a legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkezők aránya harmadával, 12 százalékra csökkent (szemben a 19 százalékos uniós átlaggal), míg a diplomások aránya jelentősen, 19 százalékról 29 százalékra emelkedett.

Strukturális értelemben a magyar munkaerőpiac az Európai Unió egyik leghatékonyabbja. Nálunk a legmagasabb a teljes munkaidős foglalkoztatás aránya: a 20–64 évesek 77,7 százaléka dolgozik heti legalább 36 órát, szemben a 62,8 százalékos uniós átlaggal. A high-tech szektorban foglalkoztatottak aránya alapján a 4. helyen állunk, a nők tekintetében pedig Írország után a másodikak vagyunk. A munkaerő-allokáció hatékonyságát jelzi, hogy a túlképzettek aránya nálunk a hatodik legalacsonyabb: a felsőfokú végzettségűek 85,5 százaléka a képzésének megfelelő munkakörben dolgozik, ami jóval kedvezőbb a 78,6 százalékos uniós átlagnál. Az otthoni munkavégzés aránya mindössze 9 százalék, ami a negyedik legalacsonyabb érték, szemben az unió 23 százalékos átlagával.

Míg 2010-ben a 11,4 százalékos munkanélküliségi rátával a rendszerváltás óta mért második legrosszabb eredményt produkáltuk (az 1993-as 12,1% után), addig 2024-re ez az érték 4,5 százalékra mérséklődött. Ezzel 2017 óta tartósan a teljes foglalkoztatottnak tekintett 5 százalékos szint alatt tartózkodunk, jóval az unió 6 százalékos átlaga alatt.

Az elmúlt évtized közepe óta a munkaerőpiac elsődleges kihívása a munkanélküliség helyett a munkaerőhiány lett. A foglalkoztatás bővülésének csupán negyedét adta a munkanélküliek visszatérése, háromnegyedét az inaktívak sikeres bevonása jelentette. A nyugdíjkorhatár alatti inaktivitás csökkenése több tényezőre vezethető vissza: a kisgyermekesek nagyobb eséllyel térhettek vissza a gyermekgondozási szabadság után; a fiatalok a szakképzettség megszerzése után gyorsabban integrálódtak a munkaerőpiacra; a nyugdíj előtti generációk pedig jóval kisebb arányban szorultak ki idő előtt. Az 55 év feletti korosztály ma már sokkal képzetesebb, mint a 15 évvel ezelőtti generációk, így jobban megőrzik foglalkoztathatóságukat a nyugdíjkorhatárig. Ezt támogatja az egészségi állapot látványos javulása is: 2023-ban a születéskor várható egészséges élettartam 6,1 évvel volt magasabb, mint 2010-ben. Ezzel a mutatóval nemcsak a sereghajtók közül léptünk el, hanem az uniós átlagot is meghaladtuk, a második legnagyobb javulást produkálva a közösségben.

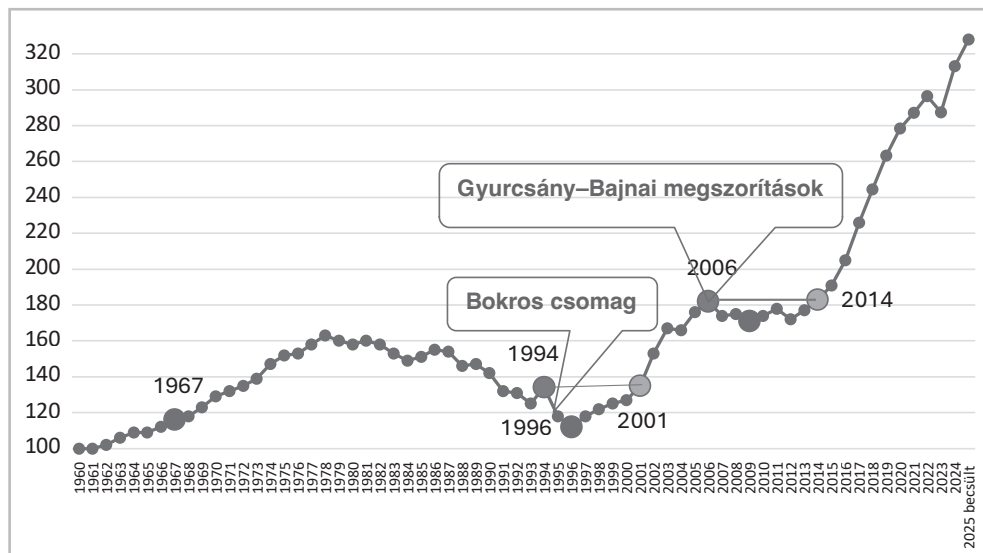
Keresetek

Az elmúlt tizenöt év bérdinamikája gazdaságtörténeti távlatban is kiemelkedő. Míg az 1960 és 1978 közötti időszakban a reálkeresetek 18 év alatt 63 százalékkal nőttek, addig a 2010 és 2025 közötti periódusban, 15 év alatt 92 százalékos volt a bővülés. Ez az eredmény annak ellenére született meg, hogy a 2023-as inflációs sokk idején a reálkeresetek átmenetileg 3,1 százalékkal csökkentek – ami azonban európai összehasonlításban az egyik legkisebb mértékű és legrövidebb ideig tartó visszaesés volt.

A hosszú távú trendeket vizsgálva (7. ábra) látható, hogy a reálkeresetek 1960-tól 1978-ig dinamikusan emelkedtek, majd a nyolcvanas évek közepéig stagnáltak. A romlás már a rendszerváltás előtt megkezdődött, amit a kilencvenes évek magas, gyakran két számjegyű inflációja tovább gyorsított (az infláció 1991-ben 35 százalékon tetőzött). A legmélyebb visszaesést az 1995-ben bevezetett Bokros-csomag okozta: a két év alatt kumulálódó 58,5 százalékos infláció mellett a reálkeresetek 17 százalékkal zuhantak, visszavetve a színvonalat az 1967-es szintre. Ezt a sokkot csak 2001-re sikerült kiheverni, ekkor értük el újra az 1994-es szintet. A 2006-ig tartó felzárkózást a második Gyurcsány-kormány megszorításai törtek meg, amelyek újabb reálkeresetsökkenést eredményeztek. A 2006-os szintet végül csak 2014-ben sikerült újra elérni.

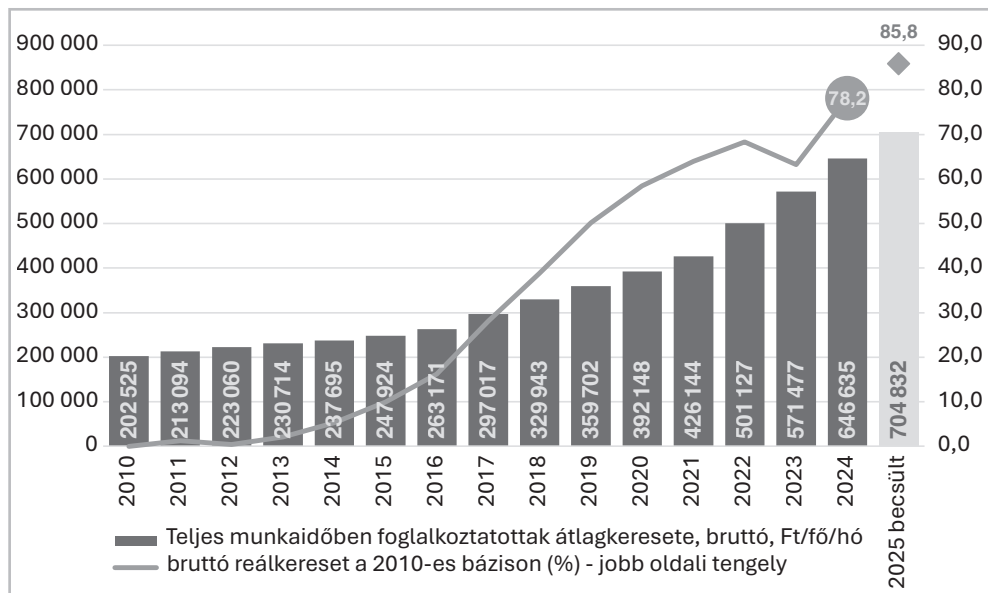
Ezzel szemben 2010 óta a bruttó és nettó átlagkereset egyaránt több mint három és fél-szeresére nőtt, reálértékük pedig közel megduplázódott. A bruttó átlagkereset reálértéke 85,8 százalékkal, a nettóé 90,2 százalékkal haladja meg a 2010-es bázist. A nettó keresetek gyorsabb növekedését a családtámogatási rendszer bővülése magyarázza: a családi adókedvezmény 2025. júliusi, majd 2026. januári emelése, valamint a háromgyermekes, illetve a 40

7. ábra: Egy keresőre jutó reálkereset indexe, 1960 = 100%

Forrás: KSH; saját ábra

8. ábra: Bruttó átlagkereset és reálkereset változása 2010–2024

Forrás: KSH; saját ábra

év alatti kétgyermekes anyákra kiterjesztett adómentesség révén ez a tendencia várhatóan folytatódik.

A keresetek felzárkózásának üteme nemzetközi összehasonlításban is jelentős. 2024-ben a reálkeresetek növekedése a magyar gazdaságtörténetben a harmadik legmagasabb volt 1960 óta, a 2002-es és 2017-es évek után. Az Eurostat adatai szerint 2016 óta mindössze két olyan év volt, amikor Magyarország nem szerepelt az 5 legnagyobb bérnövekedést produkáló uniós tagállam között. A konvergencia sikerét jelzi, hogy míg 2013-ban a magyar nettó átlagkereset (gyermekkedvezmények nélkül) az uniós átlag felét tette ki, 2024-re ez az arány elérte a kétharmadot. Vásárlóerő-paritáson mérve a magyar átlagkereset 2024-ben már hat uniós tagállamot előzött meg, Csehországgal közel azonos szinten állt, és megközelítette Portugáliát, valamint Szlovéniát.

Az OECD Employment Outlook 2025 évkönyve szerint a 2021–2025 közötti időszakban a vizsgált 37 országból Magyarország érte el a második legnagyobb reálkereset javulást Törökország után. A poszt-Covid időszak és a háborús infláció hatásai Magyarországon mérsékeltebbek voltak, mint a régióban: míg a magyar reálkeresetek a legnehezebb negyedévben is csak 2 százalékkal mérséklődtek, addig Csehországban 9,6 százalékos, Szlovákiában 3,4 százalékos volt a visszaesés. A vizsgált periódusban az OECD-országok felében, köztük 12 uniós tagállamban csökkentek a reálkeresetek; a V4-ek közül csak Magyarország és Lengyelország tudott növekedést felmutatni. A vizsgált 37 ország közül a legnagyobb romlást Csehország szenvedte el, ahogy az euroövezet átlaga is jelentős reálkeresetcsökkenést mutat.

Az Employment Conditions Abroad (ECA) előrejelzése szerint 2025-ben és 2026-ban is Magyarország érheti el Európa második legmagasabb reálkereset növekedését, globálisan is a top 10-be kerülve 3,5 százalékos növekedéssel.

Az átlagkeresetek mellett a minimálbér és a garantált bérminimum is soha nem látott mértékben emelkedett: mindkettő több mint négyszeresére nőtt 2010 óta. Reálértékben a minimálbér 120 százalékkal, a garantált bérminimum 109 százalékkal ér többet. A 2026-ra várható 3,2 százalékos infláció mellett a minimálbérek reálértéke további 7,6 százalékkal bővíülhet. 2026 januárjára a magyar minimálbér vásárlóereje meghaladta az észt, lett, cseh, bolgár, szlovák és máltai szintet is.

Bár az Európai Unióban nincs egységes minimálbér-szabályozás, és öt tagállamban (köztük Ausztriában és a skandináv országokban) nem is létezik központilag meghatározott minimálbér, a magyar emelés mértéke kiemelkedő. Mivel Magyarországon a foglalkoztatottak mindössze 5 százaléka keres minimálbért, a bérek alakulására a garantált bérminimum van nagyobb hatással, amely nemzetközi összevetésben az uniós középmezőnybe tartozik. Ezzel szemben például Romániában a munkavállalók becsült 40 százaléka minimálbért kap.

A 2026-os magyar minimálbér-emelés az Eurostat adatai szerint euróban számolva a legnagyobb (18,5%), vásárlóerő-paritáson pedig a negyedik legnagyobb (11%) volt az unióban. Az eredmény értékét növeli, hogy a régiós versenytársak közül Romániában, Észtországban, Spanyolországban és Szlovéniában befagyasztották a béreket, míg Lengyelországban és Belgiumban is az inflációt alulmúló emelést hajtottak végre.

Életkörülmények

Az Európai Unió a háztartások és családok életminőségének mérésére egy komplex, minden tagállam számára kötelezően alkalmazandó indikátort használ. Az AROPE (At Risk of Poverty or Social Exclusion) mutató a szegénység vagy társadalmi kirekesztettség kockázatának kitett népesség arányát méri a teljes társadalomban, illetve annak különböző szegmenseiben (például gyermekek, nők, férfiak, idősek, vagy területi egységek szerinti bontásban).

A komplex mutató három alkomponensből épül fel:

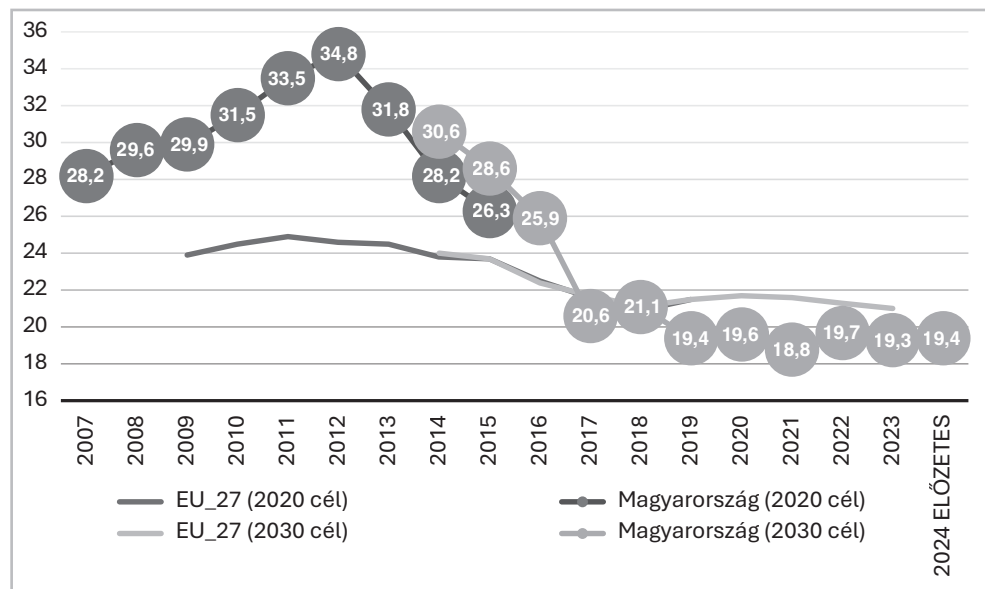
1. Relatív jövedelmi szegénység kockázatával élők, azaz olyan háztartásban élők, ahol a vizsgált referenciaévben az egy főre jutó nettó jövedelem nem érte el a mediánjövedelem 60 százalékat, azaz a szegénységi küszöböt.
2. Nagyon alacsony munkaintenzitás kockázatával élők, azaz olyan háztartásban élők, ahol a 18–64 éves háztartástagok a vizsgált referenciaévben a lehetséges munkaidő kevesebb mint 20 százalékát töltötték munkával.
3. Súlyos anyagi és szociális nélkülözés (depriváció) kockázatával élők, azaz olyan háztartásban élők, ahol a következő 13 tétel közül legalább hétben anyagi okból hiányt szenved.
 1. Évi egyhetes üdülés hiánya
 2. Váratlan kiadások fedezetének hiánya
 3. Kétnaponta húsételfogyasztás hiánya
 4. Anyagi okból nincs személygépkocsija

5. Lakással kapcsolatos fizetési hátraléka van
6. A lakás megfelelő fűtésének hiánya
7. Nem engedheti meg magának, hogy az elhasználódott bútorokat lecserélje
8. Nem engedheti meg magának, hogy rendszeresen részt vegyen szabadidős tevékenységben
9. Nem engedheti meg magának, hogy elhasználódott ruhái helyett újat vegyen
10. Nem tud hetente egy kisebb összeget magára költeni
11. Nem tud havonta egyszer találkozni a barátaival, családdal egy italra, étkezésre
12. Nem rendelkezik otthon saját interneteléréssel
13. Nem rendelkezik két pár cipővel, amiből az egyik minden évszakban hordható

A fenti struktúra 2020-tól érvényes. Előtte 2010-től a nagyon alacsony munkaintenzitás kockázatánál a háztartások 18-59 éves tagjait vizsgálták, illetve a depriváció mérésében is történt változás. A 7-13 tételeket bevezették a mérésbe és kiveztették a telefon, mosógép, színes televízió hiányának vizsgálatát. 2010–2020 között a 9 tételből négyben érintetteket tekintették súlyosan nélkülözőnek.

Az adatok felvétele minden évben visszamenőlegesen az előző évre vonatkoztatva történő kikérdezéssel valósult meg. A KSH ezért az adatfelvétel évét megelőző referenciaévenként adja közre az adatokat, az Eurostat pedig az adatfelvétel évéhez köti azokat. Így a KSH adatbázisaiban ugyanazt a magyar adatot egy évvel korábbiként találjuk meg, mint az Eurostat adatbázisaiban. A KSH az adatfelvétel évének végén publikálja a mutatókat, amelyek előzetes adatoknak minősülnek addig, amíg az Eurostat a következő év közepéig nem validálja azokat.

9. ábra: Szegénység vagy társadalmi kirekesztettség kockázatával élők aránya (% , referenciaév)

Forrás: Eurostat; saját ábra

Jelen elemzésben a KSH szemléletét követve minden adatot a referenciaévhez kapcsoltn mutatunk be, ezáltal megkönnyítve az értelmezést, további következtetések levonását.

A 2010-es állapotokhoz képest drámai javulás következett be. Míg 2010-ben a teljes népesség harmada élt a szegénység vagy társadalmi kirekesztettség kockázatával, 2024-re számuk közel 1,3 millió fővel csökkent. Ez azt jelenti, hogy ennyi honfitársunk – köztük 700 ezer gyermekes családban élő és közülük több mint 300 ezer gyermek – tudott kitörni a szegénységből és csatlakozni a középosztályhoz.

Magyarország teljesítménye nemzetközi összevetésben is kiemelkedő: 2017 óta a mutatóink jobbak az uniós átlagnál. A 2010 és 2023 közötti időszakban hazánk érte el az 5. legnagyobb mértékű javulást az EU-ban. Míg az uniós átlagában a szegénységi kockázat csupán 3,5 százalékponttal mérséklődött, addig Magyarországon 12,2 százalékpontos volt a csökkenés. 2023-ban már négy nyugati tagállamban (Dánia, Franciaország, Németország, Luxemburg) is magasabb volt a kockázati arány, mint a 2010-es bázisévben.

A javulás minden részterületen tetten érhető:

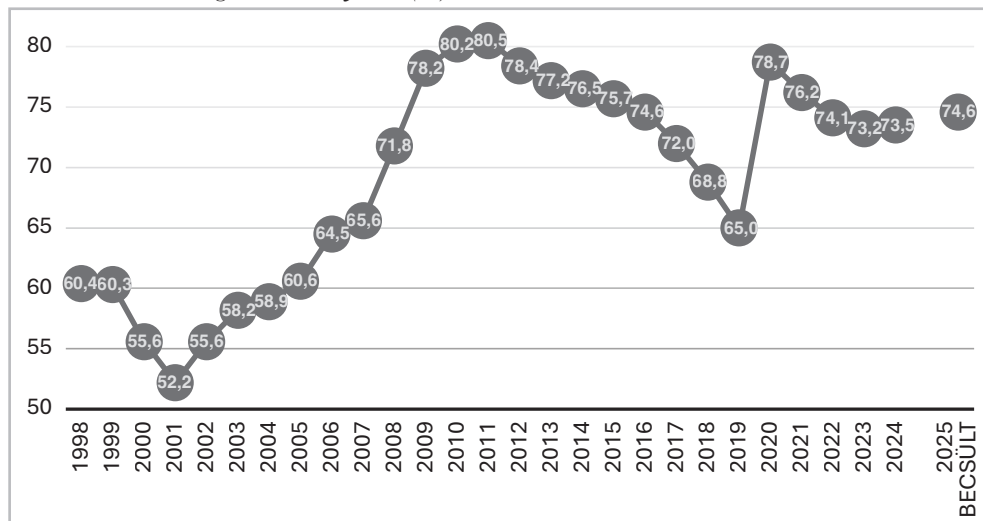
- a súlyos nélkülözők száma 1,5 millióval csökkent,
- a nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők száma 670 ezerrel csökkent (közel egymillióan voltak még 2010-ben, ma pedig kevesebb, mint 300 ezren vannak),
- a váratlan kiadást – például egy csőtörést – finanszírozni nem tudók száma több, mint 4,4 millióval kisebb
- az egyhetes üdülést finanszírozni nem tudók száma 2,8 millióval kisebb
- a hiteltörlesztési vagy rezsihátralékkal élők száma 1,6 millióval kisebb
- a kétnaponta húsételt fogyasztani nem tudók száma 1,4 millióval kisebb
- akiknek anyagi okból nincs személygépkocsijuk, azoknak a száma 1,3 millióval kisebb
- a lakásukat megfelelően fűteni nem tudók aránya 650 ezerrel kisebb

Kiemelendő a gyermekszegénység elleni küzdelem sikere: 2010 és 2023 között Magyarország érte el a második legnagyobb javulást az Európai Unióban, 2021 óta pedig a mutatóink jobbak az uniós átlagnál. Míg az EU-ban átlagosan csak 3,2 százalékponttal csökkent a gyermekszegénységi kockázat, nálunk 17,5 százalékpontos volt a javulás. 2023-ban hét tagállamban is rosszabb volt a gyermekek helyzete, mint 2010-ben. A 2010-ben még uniós szinten is kiugróan magas volt a magyar többletkockázat, amely a gyermekes családokat sújtotta a gyermektelenekkel szemben, 2021-re ez teljesen megszűnt. Bár a háborús infláció hatására kismértékű romlás volt tapasztalható, a családi adókedvezmények megduplázása és az anyák adómentességének kiterjesztése 2025–2026-tól újabb érdemi javulást vetít előre.

Államadósság

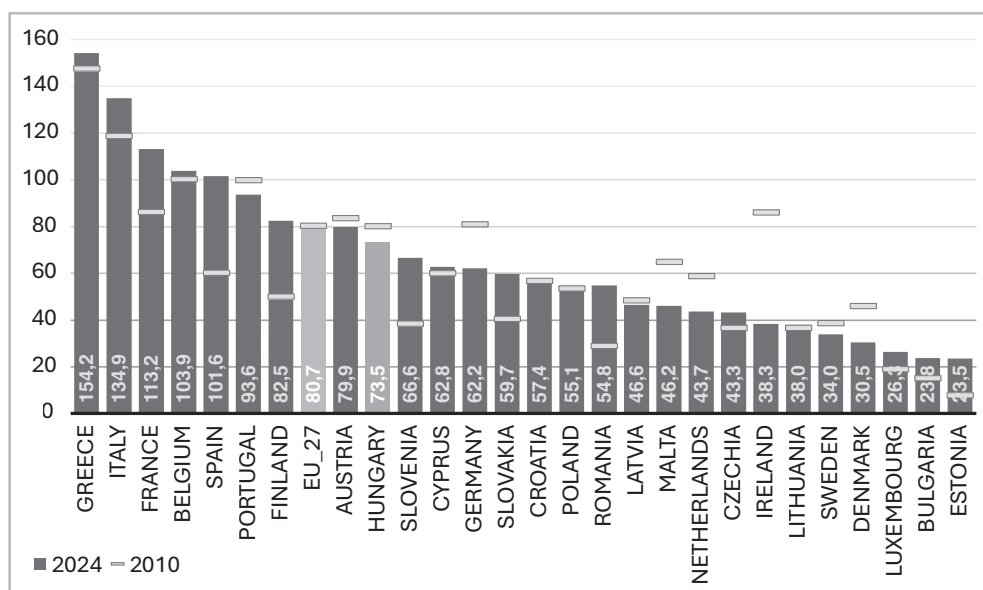
2010-ben a GDP 80 százaléka feletti államadóssággal vette át a kormányzást az Orbán-kormány, amely ezt az arányt a Covid-19-járványig folyamatosan mérsékelte. Egy évtized alatt közel 15 százalékponttal javult az ország pozíciója. A világjárvány időszaka ugyan rontotta a

10. ábra: Államadósság a GDP arányában (%)

Forrás: Eurostat; saját ábra

11. ábra: Államadósság a GDP arányában (%)

Forrás: Eurostat; saját ábra

mutatókat, de az adósságszint meg sem közelítette azt a mértéket, amely a Gyurcsány–Bajnai-kormányok elhibázott gazdaságpolitikája nyomán alakult ki.

Az államadósság GDP-arányos mutatója ekkor is, és azóta is az uniós átlag alatt maradt, és a várakozások szerint ez a tendencia a jövőben is fennmarad.

Az Európai Unióban mindössze tíz olyan tagállam van, amely 2010 és 2024 között csökkenteni tudta a GDP-arányos államadósságát. 2024-re például Ausztria adósságrátája is meghaladta Magyarorszáégét, Franciaországé pedig 100 százalék fölé emelkedett. Vagyis több, hazánknál gazdagabb országban is nagyobb mértékű eladósodás következett be az elmúlt években.

A MAGYAR GAZDASÁG 2010 ÓTA ELÉRT LEGFONTOSABB EREDMÉNYEI

Az alábbiakban azt a 14 stratégiai eredményt vesszük górcső alá, amelyet Nagy Márton nemzetgazdasági miniszter a közelmúltban a magyar gazdaságpolitika legfontosabb vívmányai-ként azonosított.¹ Elemzésünk célja, hogy ezeket a pontokat a statisztikai adatok és a makro-gazdasági trendek tükrében érdemi vizsgálat tárgyává tegyük.

1. *munkahelyteremtés*: Több mint egymillió új munkahely jött létre. A 20–64 éves korosztály foglalkoztatási rátája elérte a 2020-ra kitűzött 75%-os célt, majd 81% fölé emelkedett, amivel Magyarország az uniós élmezőnybe került.

2. *családbarát kormányzás*: A családközpontú adórendszer és a nemzetközi összevetésben is kiemelkedően bőkezű, sokrétű családtámogatási rendszer azt szolgálja, hogy a gyermekvál-lalás ne jelentsen többlet szegénységi kockázatot, és a kívánt gyermekek mielőbb megszület-hessenek.

3. *folyamatos és világszinten is kimagasló mértékű reálkereset növekedés*: A bruttó átlagkereset három és félszeresére emelkedett. A minimálbér reálértéke 120%-kal, az átlagkereseté közel 90%-kal nőtt.

4. *otthonteremtés*: A családalapítás egyik alapfeltétele a biztonság, amelyhez a saját otthon is hozzátartozik. A magyarok 91,6%-a saját tulajdonú ingatlanban él, ami a harmadik leg-magasabb arány az Európai Unióban. A lakosság mindössze 12,5%-ának van jelzáloghitele a saját ingatlanán, ami az uniós átlag fele. 2023-ban a 16 év felettiek 35,4%-a olyan lakásban élt, amelyen az előző öt évben energetikai korszerűsítést hajtottak végre; ez az ötödik legjobb arány az unióban.

5. *inflációkövető nyugdíjak, nyugdíjak reálértékének emelkedése*: A magyar nyugdíjak inflációköve-tők, így megőrzik vásárlóerejüket. A reálértéküket tovább növelte a 13. és a 14. havi nyugdíj kifizetése, valamint a 3% feletti GDP-növekedést elérő években folyósított nyugdíjprémium. Az öregségi átlagnyugdíj nominálisan 2,7-szeresére emelkedett, reálértéke pedig több mint egyharmadával nőtt.

6. *egykulcsos, lineáris adórendszer*: A személyi jövedelemadó egységes kulcsa 15%. Az átlagos adóék még gyermektelen munkavállaló esetén is az uniós átlag alatt van, miközben 2009-ben Belgium után Magyarországon volt a második legmagasabb. A családi adókedvezmények figyelembevételével a helyzet még kedvezőbb. Az OECD-országok közül nálunk csökkent a legnagyobb mértékben az adóék.

7. *vállalkozó-központú adórendszer*: Az OECD értékelése szerint Magyarország a világ kilen-cedik legversenyképesebb adórendszerével rendelkezik. A 9%-os társaságiadó-kulcs nemzet-közi összevetésben is az egyik legalacsonyabb, ami erősíti a beruházási és működési környezet versenyképességét.

8. rezsicsökkentés: A háztartási energia ára – minden adóval és rendszerhasználati díjjal együtt – az uniós átlag 38%-ának felel meg, ami a legalacsonyabb árszint az Európai Unióban. 2010-ben ez még az uniós átlag 90%-a volt. A magyar háztartások így az unióban az egyik legalacsonyabb energiaszámlát fizetik.

9. devizahitelvállás és önkormányzati hitelvállás megoldása: 2014-ben a kormány kivette a lakossági devizahiteleket, így a családok megmenekültek a devizahitelezés csapdájából. 2011 és 2014 között az állam átvállalta az önkormányzatok adósságát, stabilizálva és pénzügyileg konszolidálva a szektort.

10. adómentes lakossági állampapírok bevezetése: A kamatadó-mentes lakossági állampapírokban ma már mintegy egymillió magyar tartja megtakarításainak egy részét. Az így finanszírozott állomány a teljes állampapír-állomány közel ötödét teszi ki, erősítve a belső finanszírozást.

11. a stratégiai szektorokban a külföldi tulajdon visszaszorítása és a hazai tulajdon visszaszerzése: A közmuhszolgáltatók, a bankszektor és a repülőtér területén nőtt a magyar tulajdon aránya. Ezek az eszközök ma már érdemi bevételt termelnek, míg a korábbi, előnytelen privatizációk idején komoly terhet jelentettek a költségvetésnek. Volt olyan szerződés is, amely évi 8%-os garantált hozamot biztosított a befektetőnek, ha pedig ez nem volt piaci alapon realizálható, a különbözetet az államnak kellett megtérítenie.

12. a versenyképes high-tech iparágok kiépítése: A csúcstechnológiai iparban és a tudásintenzív szolgáltatásokban a foglalkoztatottak 6,7%-a dolgozik, ami a negyedik legmagasabb arány az uniós tagállamok között. A nők körében ez a második legmagasabb arány. 2019 óta Magyarország minden évben az első öt között szerepel ezen a területen.

13. a versenyképes infrastruktúra megvalósítása: A gyorsforgalmi úthálózat hossza megközelíti a 2460 kilométert; az elmúlt tizenhat évben mintegy 800 kilométer új szakasz épült. Népes-ségarányosan Magyarország az egyik legsűrűbb autópálya-hálózattal rendelkező ország az unióban, az ország területének döntő része gyorsforgalmi úton elérhető.

14. a pénzügyi stabilitás: A folyó fizetési mérleg többletes, a költségvetési hiány kontroll alatt áll. A devizatartalék történelmi csúcson van, az aranytartalék jelentősen emelkedett, a bankrendszer tőke- és likviditási helyzete stabil.

A VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI

A 2010-ben bekövetkezett gazdaság- és társadalompolitikai fordulat óta eltelt másfél évtized nem tekinthető egységes tömbnek; a folyamatok dinamikája és a kezelendő kihívások jellege alapján két jól elkülöníthető időszakra bontható.

Az első, 2010 és 2019 közötti szakasz a gazdaságban a stratégiai szuverenitás visszaszerzéséről és a növekedési alapok lerakásáról, mondhatni a „romeltakarításról” szól. A fordulópontot a 2013-as év jelentette, amikor az IMF-hitelek békjójából való szabadulás egy minőségileg magasabb szuverenitási szintre emelte a magyar gazdaságpolitikát. Ez a visszaszerzett mozgástér tette lehetővé azon innovatív intézkedések bevezetését – mint a rezsicsökkentés, a Munkahelyvédelmi Akció vagy a GYED extra –, amelyek a korábbi, nemzetközi hitelezők által diktált kényszerpályán elképzelhetetlenek lettek volna. A társadalmi stabilizáció következő mérföldköve a devizahitelezés 2014-es kivétele volt, amely többségében gyermekes

háztartások százazeit szabadította ki az adósságcspadából, elejét véve egy súlyos szociális katasztrófának. Ezzel párhuzamosan a kormányzat a munkaalapú gazdaság ösztönzése érdekében radikálisan átalakította az adórendszert: a munkát terhelő elvonások csökkentése – kezdve a 2011-es családi adókedvezménytől a 2013-as munkahelyvédelmi akció keretében megvalósuló járulékkezdvezményeken át a 2017-es hatéves bérmegállapodásig – megteremtette a fedezetét a foglalkoztatás bővülésének és a reálkeresetek dinamikus emelkedésének. Az eredmények magukért beszélnek: az időszak végére egymillióval nőtt a foglalkoztatottak száma, a szegénység vagy társadalmi kirekesztettség kockázatával élők aránya 20 százalék alá mérséklődött, miközben a GDP volumennövekedése tartósan meghaladta az uniós átlagot, a high-tech szférában dolgozók aránya pedig az EU élmezőnyébe emelkedett.

A második, 2020-tól napjainkig tartó időszakot a globális polikrízis határozza meg. Ebben a turbulens környezetben az Európai Unió növekedése megtorpant, lemaradtunk a világ számos más térségétől, a nagy tagállamok többször recesszióba süllyedtek, és lakosságuknak jelentős reálkereset csökkenést kellett elszenvednie. Magyarországon ezzel szemben sajátos folyamat zajlott le: bár a GDP volumene 2023-tól három éven át stagnálást mutatott, ez nem járt együtt sem a foglalkoztatási ráta, sem a reálkeresetek, sem az életkörülmények mutatóinak romlásával. A jelenség magyarázata a nominális folyamatokban keresendő: noha a 2025-ös egy főre jutó GDP volumene csupán 0,3%-kal haladja meg a 2022-es szintet, folyó áron, forintban számolva az értéke harmadával (32,7%-kal) nőtt. Mivel a 2022–2025 közötti kumulált infláció ennél alacsonyabb, 27,3% volt, a forintbeli érték növekedése reálértelemben is mozgásteret biztosított a béremelésekre.

A válságkezelés magyar modelljének kulcseleme a terhek méltányos elosztása volt. Az adatokból kiolvasható, hogy a bruttó működési eredmény GDP-hez viszonyított aránya 2014 óta folyamatosan magasabb az uniós átlagnál, 2020 után pedig volt olyan negyedév, amikor ez a többlet az 5 százalékpontot is elérte. Ez a profitnövekmény azonban nem a kkv-szektornál, hanem néhány jól körülhatárolható ágazat nagyvállalatainál csapódott le. Az állam erre reagálva vetett ki szektorális különadókat a pénzügyi intézményekre, energiavállalatokra és kiskereskedelmi láncokra. Ez az intézkedés tette lehetővé, hogy a kormányzat alacsonyan tartsa a lakosság és a kkv-k adóterheit. Ez utóbbi stratégiai jelentőségű, hiszen a versenyszférában a KKV szektor összességében, de a mikrovállalkozásoknak maguknak is a foglalkoztatási súlya nagyobb, mint a nagyvállalatoké, így támogatásuk közvetlenül a munkaerőpiac stabilitását szolgálja.

A különadók és a gazdaságfehérítés révén biztosított források fedezetet nyújtottak a rezsi-csökkentés fenntartására, a 13. és 14. havi nyugdíj folyósítására, valamint az otthonteremtési programok finanszírozására. A fiskális és monetáris politika innovatív eszközei – mint az árrésstopok vagy a nemzetközi figyelmet is kiváltó online árfigyelő rendszer – hatékonyak bizonyultak az infláció letörésében. Külön kiemelendő az adóék drasztikus csökkenése: míg 2009-ben Belgium után Magyarországon volt a második legmagasabb a munkát terhelő elvonás, addig 2024-re az OECD adatai szerint ez az érték már az uniós átlag alá csökkent, ami az OECD-országok körében mért legnagyobb mértékű javulás.

Összességében megállapítható, hogy a magyar gazdaságpolitika a stagnáló GDP-volumen mellett is képes volt megőrizni, sőt bizonyos területeken javítani a társadalom életkörülmé-

nyeit. Történelmi csúcson van a foglalkoztatás, alacsony a munkanélküliség, világviszonylatban is kiemelkedő a reálkeresetek növekedése, miközben az államadósság és a szegénység vagy társadalmi kirekesztettség kockázatával élők aránya az uniós átlag alatt marad. A devizataralékok – benne az aranytaralékkal – történelmi magasságban állnak, ami a pénzügyi szuverenitás garanciája. A vizsgált másfél évtized tapasztalata azt mutatja, hogy a magyar modell adatvezérelt, célzott és időben meghozott szerintünk innovatív, mások szerint „unortodox” lépései hatékony védelmet nyújtottak a váratlan külső sokkokkal szemben, bizonyítva a kormányzás válságállóságát a 2010 előtti időszakokkal ellentétben.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Acemoglu, Daron – Restrepo, Pascual (2018): Demographics and Automation. NBER Working Paper No. 24421, National Bureau of Economic Research, Cambridge (MA). <https://www.nber.org/papers/w24421>
- Acemoglu, Daron – Robinson, James A. (2013): Miért buknak el nemzetek? A hatalom, a jólét és a szegénység eredete. HVG Könyvek, Budapest.
- Alesina, Alberto – Özler, Sule – Roubini, Nouriel – Swagel, Phillip (1996): Political instability and economic growth. *Journal of Economic Growth*, vol. 1., no. 2., 189–211. <https://link.springer.com/article/10.1007/BF00138862>
- Baldwin, Richard (2016): The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization. Harvard University Press, Cambridge (MA). <https://doi.org/10.2307/j.ctv24w655w>
- Blanchard, Olivier J. – Summers, Lawrence H. (1986): Hysteresis and the European Unemployment Problem. *NBER Macroeconomics Annual*, vol. 1., 15–78. <https://www.nber.org/books-and-chapters/nber-macroeconomics-annual-1986-volume-1/hysteresis-and-european-unemployment-problem>
- Boeri, Tito – van Ours, Jan (2008): The Economics of Imperfect Labor Markets. Princeton University Press, Princeton. <https://www.jstor.org/stable/j.ctt7t6qb>
- Carroll, Christopher D. (1997): Buffer-Stock Saving and the Life Cycle/Permanent Income Hypothesis. *The Quarterly Journal of Economics*, vol. 112., no. 1., 1–55. <https://www.jstor.org/stable/2951275>
- Costanza, Robert et al. (2014): Time to leave GDP behind. *Nature*, vol. 505., no. 7483., 283–285. <https://doi.org/10.1038/505283a>
- Coyle, Diane (2015): GDP: A Brief but Affectionate History. Princeton University Press, Princeton. <https://press.princeton.edu/books/paperback/9780691169859/gdp>
- Deaton, Angus (2010): Price Indexes, Inequality, and the Measurement of World Poverty. *American Economic Review*, vol. 100., no. 1., 5–34. <https://doi.org/10.1257/aer.100.1.5>
- Diamond, Peter A. (2011): Unemployment, Vacancies, Wages. *American Economic Review*, vol. 101., no. 4., 1045–1072. <https://doi.org/10.1257/aer.101.4.1045>
- Draghi, Mario (2024a): The future of European competitiveness: Part A. A competitiveness strategy for Europe. European Commission, Brussels. https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en
- Draghi, Mario (2024b): The future of European competitiveness: Part B. In-depth analysis and recommendations. European Commission, Brussels. https://commission.europa.eu/document/download/ec1409c1-d4b4-4882-8bdd-3519f86bbb92_en
- Drazen, Allan (2000): Political Economy in Macroeconomics. Princeton University Press, Princeton. <https://www.jstor.org/stable/j.ctv346rwp>
- Easterly, William – Pennings, Steven (2020): Shrinking Dictators: How Much Economic Growth Can We Attribute to National Leaders? Policy Research Working Paper No. 9411, World Bank, Washington D.C. <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2024.103446>
- Epstein, Rachel A. (2014): Overcoming ‚Economic Backwardness’ in the European Union. *Journal of Common Market Studies*, vol. 52., no. 1., 17–33. <https://doi.org/10.1111/jcms.12078>

- Eurostat (2026): Anyagi és szociális deprivációs statisztikák. Eurostat, Luxembourg.
- Fleurbaey, Marc (2009): Beyond GDP: The Quest for a Measure of Social Welfare. *Journal of Economic Literature*, vol. 47., no. 4., 1029–1075. <https://doi.org/10.1257/jel.47.4.1029>
- Friedman, Milton (1957): A Theory of the Consumption Function. Princeton University Press, Princeton. <https://www.nber.org/books-and-chapters/theory-consumption-function>
- Friedman, Milton (1968): The Role of Monetary Policy. *The American Economic Review*, vol. 58., no. 1., 1–17. <https://www.aeaweb.org/aer/top20/58.1.1-17.pdf>
- Gereffi, Gary (2014): Global value chains in a post-Washington Consensus world. *Review of International Political Economy*, vol. 21., no. 1., 9–37. <https://doi.org/10.1080/09692290.2012.756414>
- Gordon, Robert J. (2016): The Rise and Fall of American Growth. Princeton University Press, Princeton. <https://doi.org/10.2307/j.ctvc77bwm>
- Guio, Anne-Catherine – Gordon, David – Marlier, Eric (2016): Improving the measurement of material deprivation at the European level. *Journal of European Social Policy*, vol. 26., no. 3., 219–333. <https://doi.org/10.1177/0958928716642947>
- Johnson, Juliet – Barnes, Andrew (2015): Financial nationalism and its international enablers: The Hungarian experience. *Review of International Political Economy*, vol. 22., no. 3., 535–569. <https://doi.org/10.1080/09692290.2014.919336>
- Jones, Benjamin F. – Olken, Benjamin A. (2005): Do Leaders Matter? National Leadership and Growth Since World War II. *The Quarterly Journal of Economics*, vol. 120., no. 3., 835–864. <https://doi.org/10.1093/qje/120.3.835>
- Khanna, Parag (2016): Connectography: Mapping the Future of Global Civilization. Random House, New York.
- Kopátsy Sándor (2022): Van kiút! Pallas Athéné Könyvkiadó, Budapest.
- Kornai János (2012): Centralization and the Capitalist Market Economy. *Economics of Transition*, vol. 20., no. 4., 569–591. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0351.2012.00443.x>
- Krueger, Alan B. et al. (2009): Measuring the Subjective Well-Being of Nations: National Accounts of Time Use and Well-Being. University of Chicago Press, Chicago. <https://www.nber.org/books-and-chapters/measuring-subjective-well-being-nations-national-accounts-time-use-and-well-being/rejoinder>
- Modigliani, Franco (1986): Life Cycle, Individual Thrift, and the Wealth of Nations. *American Economic Review*, vol. 76., no. 3., 297–313. <https://www.jstor.org/stable/1813352>
- Mortensen, Dale T. – Pissarides, Christopher A. (1994): Job Creation and Job Destruction in the Theory of Unemployment. *The Review of Economic Studies*, vol. 61., no. 3., 397–415. <https://doi.org/10.2307/2297896>
- Nye, Joseph S. (2011): The Future of Power. Chatham House, London. https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/19290_100511nye.pdf
- OECD (2013): OECD Guidelines for Micro Statistics on Household Wealth. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/9789264194878-en>
- Pissarides, Christopher A. (2000): Equilibrium Unemployment Theory. MIT Press, Cambridge (MA). <https://mitpress.mit.edu/9780262533980/equilibrium-unemployment-theory/>
- Roberts, Anthea – Choer Moraes, Henrique – Ferguson, Victor (2019): Toward a Geoeconomic Order. *Journal of International Economic Law*, vol. 22., no. 4., 655–676. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3389163>
- Rodrik, Dani (2018): Straight Talk on Trade: Ideas for a Sane World Economy. Princeton University Press, Princeton. <https://press.princeton.edu/books/hardcover/9780691177847/straight-talk-on-trade>
- Shimer, Robert (2005): The Cyclical Behavior of Equilibrium Unemployment and Vacancies. *American Economic Review*, vol. 95., no. 1., 25–49. <https://doi.org/10.1257/0002828053828572>
- Stiglitz, Joseph E. – Sen, Amartya – Fitoussi, Jean-Paul (2009): Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. European Commission, Paris. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/8131721/8131772/Stiglitz-Sen-Fitoussi-Commission-report.pdf>
- Summers, Lawrence H. (2014): U.S. Economic Prospects: Secular Stagnation, Hysteresis, and the Zero Lower Bound. *Business Economics*, vol. 49., no. 2., 65–73. <https://doi.org/10.1057/be.2014.13>

Van Ark, Bart – O'Mahony, Mary – Timmer, Marcel P. (2008): The Productivity Gap between Europe and the United States: Trends and Causes. *Journal of Economic Perspectives*, vol. 22., no. 1., 25–44. <https://doi.org/10.1257/jep.22.1.25>

JEGYZETEK

- ¹ Nagy Márton nemzetgazdasági miniszter értékelése a Világgazdaság (VG) podcast adásában hangzott el. Cím: Nagy Márton: nem cél a mindenáron való gazdasági növekedés, *Közzététel*: 2026. 02. 06. Elérhető: https://youtu.be/KU_WKXbuy3Y?si=mjzcaYz6cVMD6AEy